

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Projekt:

'OSNAŽIVANJE DJECE DA DJELUJU NA KLIMATSKE PROMJENE'

2021-2-FI01-KA210-SCH-000051088

Obrazovni priručnik o klimi za odgojitelje

Podrška Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja, koji odražava samo stavove autora. Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

AUTORI KOJI SU DOPRINIJELE OVOM PRIRUČNIKU

CHANTAL ROMI (Finska)

GAYE AMUS (Learning in Nature, Finska)

ULLA MYLLYNIEMI (Finska)

AHMET ÖNCEL (OBA NGO, Turska)

BENGÜ ERGIN BALTA (OBA NGO, Turska)

RAIN PINGTING GUO (OBA NGO, Turska)

ELODIE DA SILVA (N.E.W. Loops, Portugal)

HELENA COUTINHO (N.E.W. Loops, Portugal)

MARIA BEZERRA (N.E.W. Loops, Portugal)

MARIA KLEIN (N.E.W. Loops, Portugal)

RAFAELA SCHEIFFER (N.E.W. Loops, Portugal)

RENATA SIMAS (N.E.W. Loops, Portugal)

BILJANA ROVIŠČANEC (Dječji vrtić "Ivanić Grad")

TANJA CVIJANOVIĆ (Dječji vrtić "Ivanić Grad")

BURCU UĞUR (Uncalı Anaokulu, Turska)

ÇİĞDEM İNANÇ (Uncalı Anaokulu, Turska)

HATICE ARDAĞ (Uncalı Anaokulu, Turska)

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SADRŽAJ

UVOD

1. DIO: ŠTO SU KLIMATSKE PROMJENE

1.1 UN-ovi ciljevi održivog razvoja

1.2 Europska politika Green Deal

1.3 Pariški sporazum

1.4 Politike koje imaju zemlje partneri

1.5 Petkom za budućnost

2. DIO: ŠTO JE OBRAZOVANJE O KLIMI

3. DIO: DOBRE PRAKSE IZ EUROPE

3.1 Dječji vrtić u prirodi, Finska

3.2 Dječji vrtić “Ivanić Grad”, Hrvatska

3.3 Jaslice i vrtić “Clube do Bibe”, Portugal

3.4 Permakultura u dječjem vrtiću, Turska

4. DIO: IGRE I KREATIVNE DRAMSKE AKTIVNOSTI

4.1 Aktivnost: Pričanje priča o učincima klimatskih promjena

4.2 Aktivnost: Odražavanje emocija

4.3 Aktivnost: Dar dobre volje

4.4 Aktivnost: Što ovdje raste?

4.5 Aktivnost: Jeleni, jeleni, jeleni!

4.6 Aktivnost: Što ovdje raste?

4.7 Aktivnost: Natjecanje s vatrom

4.8 Aktivnost: Pogodite ime/riječ (pantomima)

4.9 Aktivnost: Vlak na putu (pjesma i igra)

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

4.10 Aktivnost: Mreža života

4.11 Aktivnost: Ustanimo za planetu! (pjesma i igra)

4.12 Aktivnost: Uzgajivač jabuka

4.13 Aktivnost: Čišćenje oceana

4.14 Aktivnost: Seoba ptica

4.15 Aktivnost: Priča o smeđoj ribi sovi

4.16 Aktivnost: Ne ostavljaj tragove

ZAKLJUČAK

PARTNERSKE ORGANIZACIJE

REFERENCE

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

UVOD

Oснаživanje djece da djeluju na klimatske promjene projekt je koji uspostavlja međunarodni dijalog, omogućuje nastanak klimatske akcijske mreže i rješava nedostatak materijala i obuke za osnaživanje učitelja od predškolskog do 1. i 2. razreda kroz iskustveno učenje na pozitivan način.

Ovaj komplet alata uvodi koncept obrazovanja o klimi, predstavlja najbolju praksu u Europi i nudi izbor od 15 igara i aktivnosti za uključivanje djece u zatvorenom i otvorenom prostoru, kao i zaključke i reference. Namijenjen je učiteljima i roditeljima koji bi mogli koristiti kao vodič za povezivanje djece s prirodom, što je bitno za prilagodbu klimi koja se mijenja.

Ovaj je priručnik u okviru programa Erasmus Plus za *Oснаživanje djece da djeluju na klimatske promjene* Europske komisije (2021-2-F101-KA210-SCH-000051088).

Više informacija o partnerskim organizacijama nalazi se u završnom odjeljku ovog priručnika.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

1. DIO **ŠTO SU KLIMATSKE PROMJENE?**

Globalne klimatske promjene odnose se na prosječne dugoročne promjene na cijeloj Zemlji uglavnom zbog ljudske aktivnosti koja rezultira podizanjem razine mora, porastom temperatura na Zemlji, smanjenjem planinskih ledenjaka, povećanom učestalosti ekstremnih vremenskih uvjeta i promjenama vremena cvjetanja cvijeća i biljaka. Klimatske promjene također utječu na životne uvjete ljudi (povećanje cijena hrane, preseljenje, itd.) zbog suše, obilnih oborina i porasta razine mora. Prema Romi (2021.) klimatske promjene različito utječu na različite dijelove svijeta. Dok neka mjesta pate od suše, druga pate od obilnih kiša. Na zajedničkom planetu klimatske su promjene čest problem. Zemlje koje manje pate od posljedica klimatskih promjena trebale bi pomoći drugima i prihvatiti klimatske izbjeglice.

Ne samo da utječe na ljude, već utječe i na ranjive životinjske vrste (morske i kopnene) koje se ne mogu kretati ili se ne mogu prilagoditi klimatskim promjenama. Ove vrste su nažalost suočene s prijetnjama zbog gubitka staništa, izvora hrane i lančanih reakcija klimatskih promjena.

Postoji više svijesti o učincima i zemlje diljem svijeta sklapaju sporazume i politike o klimatskim promjenama. Kao odgojno obrazovnim djelatnicima vrijedno nam je znati koje su to.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

1.1 UN-ovi ciljevi održivog razvoja

Godine 2015. svjetski su se čelnici složili oko 17 globalnih ciljeva koje treba postići do 2030. Ciljevi održivog razvoja usmjereni su na smanjenje siromaštva, zaštitu okoliša, poduzimanje mjera protiv klimatske krize, pravednu raspodjelu bogatstva i mir.

Ciljevi održivog razvoja na kojima radi UN sastoje se od:

1.2 Europska politika Green Deal

Dana 14. srpnja 2021. Europska komisija usvojila je niz zakonodavnih prijedloga u kojima se utvrđuje kako namjerava postići klimatsku neutralnost u EU-u do 2050. uključujući cilj neto smanjenja emisija stakleničkih plinova od najmanje 55 % do 2030. U tom kontekstu, razvijaju se mnoge politike zaštite okoliša i klimatskih promjena. U okviru akcijskog plana EU zelenog sporazuma, cilj je koristiti prirodne resurse na odmjeren način i minimizirati emisije koje uzrokuju klimatsku krizu. U tom smjeru jedna je od glavnih akcija politika smanjenje onečišćenja okoliša. Ovim

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

sporazumom prioriteti su projekti i aktivnosti na klimatskim promjenama i okolišu u EU. (EU, 2022.)

1.3 Pariški sporazum

Pariški sporazum potpisan je na COP21 u Parizu u prosincu 2015., a započeo je 4. studenog 2016. Iako je bilo 197 potpisnica sporazuma, ratificirala ga je 191 država. **Pariški sporazum postavlja globalni okvir za smanjenje klimatskih promjena ograničavanjem globalnog zagrijavanja na znatno ispod 2°C i daljnjim naporima da se ono ograniči na 1,5°C.** Također ima za cilj ojačati sposobnost zemalja da se nose s utjecajima klimatskih promjena i podržati ih u njihovim naporima. (UN, 2022.)

1.4 Politike koje imaju zemlje partneri

Turska:

Turska je postala dio Protokola iz Kyota 2009. i Pariškog sporazuma u listopadu 2021. Poduzimanjem ovih koraka Turska se obvezala postići nultu neto emisiju ugljika do 2053. Učinjen je važan korak u razvoju politika i aktivnosti o klimatskim promjenama dodavanjem pojma "Klimatske promjene" Ministarstvu zaštite okoliša i urbanizacije 2021.

Hrvatska:

Strategija prilagodbe klimatskim promjenama prvi je strateški dokument Vlade RH koji daje procjenu klimatskih promjena za Hrvatsku do kraja 2040. i 2070. godine s mogućim utjecajima i procjenama ranjivosti. 2017. Hrvatska je donijela Zakon o potvrđivanju Pariškog sporazuma o klimatskim promjenama.

Portugal:

Portugalska vlada obećala je zatvoriti jedine dvije preostale elektrane na ugljen koje još proizvode električnu energiju u sljedeće tri godine (tj. do 2025.).

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

U kontekstu Europskog zakona o klimi, portugalsko predsjedništvo smatra ključnim osigurati zajedničku obvezu smanjenja emisija CO₂ za najmanje 55% do 2030.

Finska:

Prema Programu finske vlade, postojeći Zakon o klimatskim promjenama (Ilmastolaki 609/20153) bit će izmijenjen kako bi se omogućilo postizanje ugljične neutralnosti do 2035. Finska je već usvojila zakone za postupno ukidanje upotrebe ugljena u proizvodnji energije do 2029.

1.5 Petkom za budućnost

Napomena: Vrijedno je spomenuti i štrajk protiv klimatskih promjena koji je pokrenula švedska učenica 2018. Greta Thunberg. To je pokrenulo pokret „*Petkom za budućnost*“ koji je nadahnuo mlade ljude da se njihov glas čuje i njihova zabrinutost postane vidljiva. Prerastao je u globalni pokret koji uključuje djecu, učitelje, škole i roditelje.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

2. DIO

ŠTO JE OBRAZOVANJE O KLIMI?

Odgoj za klimatske promjene je dio odgoja i obrazovanja za okoliš. Dok je obrazovanje o okolišu više usmjereno na lokalna pitanja, obrazovanje o klimatskim promjenama ima globalniji pristup. Prema Vodiču o klimatskim promjenama za odgojno obrazovne djelatnike (2018.), glavni ciljevi obrazovanja za klimatske promjene uključuju izgradnju održive budućnosti, inspirativno djelovanje i vježbanje vještina utjecaja na društvenoj i osobnoj razini. Imperativ je ne samo naučiti dubinski razumjeti klimatske promjene, već i promijeniti vlastito ponašanje i postupke. U ovom kontekstu, ponašanje se odnosi na radnje koje ljudi poduzimaju kako bi se uhvatili u koštac s klimatskim promjenama.

Obrazovanje o klimatskim promjenama znači poučavanje i učenje o klimatskim promjenama, no kako to omogućiti u obrazovanju u ranom djetinjstvu? Ponašanje se može promijeniti gledajući odrasle jer su oni djeci model. Kada odrasli poduzimaju korake, djeca mogu učiti iz njihovih postupaka. Drugi temeljni način je omogućiti djeci da više vremena provode u prirodi. Ako želimo da djeca napreduju, da postanu istinski osnažena, kaže pedagog David Sobel, dopustimo im da zavole zemlju prije nego što od njih tražimo da je spase. (2018) U biti, kao odrasli, što više učimo o klimatskim promjenama i održivom načinu života i što više vremena provodimo u prirodi, to više možemo podržati djecu i njihova pitanja. Obrazovanje o klimatskim promjenama puno je više od pričanja činjenica ili govora o klimatskim promjenama, prema Chantal Romi (2018.). Kada je riječ o djeci u predškolskoj dobi, ona objašnjava da možete poučavati o klimatskim promjenama bez spominjanja riječi "klimatske promjene". Ona naglašava važnost podržavanja svih emocija koje se mogu pojaviti i kaže da nije pošteno ostaviti djecu samu s njihovim brigama. Osim što se može odgovoriti na pitanja koja djeca postavljaju, ona nas podsjeća da bi djeca mogla biti zabrinuta zbog klimatskih promjena i da je zadatak odraslih održati nadu i pozitivnost da su naši postupci važni.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

3. DIO

DOBRE PRAKSE IZ EUROPE

Djela su važna i u Europi postoje dobre prakse. Za inspiraciju u području obrazovanja u ranom djetinjstvu podijeljena su četiri primjera iz zemalja partnera Finske, Hrvatske, Portugala i Turske.

3.1 Dječji vrtić u prirodi, Finska

Dnevni centar Mörrintupa je dječji vrtić u prirodi koji se nalazi u gradu Helsinkiju i ima 29 djece s 5 odgojitelja, 1 pomagačem (za kuhinju i čišćenje) i 1 koordinatorom. Vrtić na otvorenom posjećuje šumu četiri dana u tjednu i vani su čak i na -15 °C. Posebnost ovog vrtića je to što daju puno vremena djeci za igru u šumi, ne žure i fokusiraju se na izražavanje emocija i stjecanje životnih vještina. Na igralištu ili u šumi nema kupovnih igračaka, igraju se prirodnim materijalima.

Klimatske promjene integrirane su u rutinu. Uče uživati u prirodi kako bi je djeca poštovala i čuvala. Svaki put kad posjete obližnju šumu, prije ulaska u šumu pjevaju pjesmu kojom traže dopuštenje za ulazak. Svakodnevno se provodi mnogo malih akcija poput recikliranja i kompostiranja. Važno im je poučavati rješenja umjesto problema kako bi zaštitili djecu od tjeskobe odraslih.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

3.2 Dječji vrtić “Ivanić Grad”, Hrvatska

Dječji vrtić „Ivanić Grad“ prvi je dječji vrtić Eko škole u Hrvatskoj (od 2006. godine) i iza sebe ima mnoga ekološka iskustva i projekte, uključujući nekoliko Erasmus+ projekata. Dječji vrtić djeluje na šest lokacija, s ukupno 524 djece u 27 skupina. U vrtiću je zaposleno 54 odgojitelja. Stručni tim uključuje pedagoga, socijalnog pedagoga, logopeda i višu medicinsku sestru. Ukupan broj zaposlenih sa tehničko-administrativnim osobljem je 84.

Program održivog razvoja dio je vrtićke kulture. Radeći s europskim partnerima na zajedničkom projektu *Oснаživanje djece da djeluju na klimatske promjene* sa

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

zajedničkim ciljem proveli su i neke vrijedne aktivnosti kao što je kako živjeti bolje i u skladu s prirodom. Vrtić im se nalazi u blizini šume, pa šumu posjećuju češće nego prije, promatraju i istražuju prirodu tijekom godišnjih doba. Osim igre s lišćem, granama i šumskim plodovima, paze i na čišćenje staze, a ako naiđu na otpad, propisno ga odlažu. U dvorištu vrtića bave se vrtom, održavaju ga s djecom i uživaju koliko mogu u sezonskom povrću. Sadnja drveća također je aktivnost koju provode dva puta godišnje kako bi pomogli Zemlji da „diše“. Svaki dan izlaze van, igraju se u pijesku, blatu ili s prirodnim materijalima koje im je priroda podarila. „Manje je više“ njihov je novi moto. Kažu da kada djeca idu kući u prljavoj odjeći, to znači da je dan zaista bio uspješan.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

3.3 Vrtić “Clube do Bibe”, Portugal

Vrtić “Clube do Bibe” u Portugalu nalazi se u gradu Vilamoura, Portugal. , te skrbe za 130 djece. Iako je u urbano-stambenom naselju, ima vanjski prostor u kojem se nalazi biološko-pedagoški vrt u kojem na slobodi žive male životinje i hrane se bez ograničenja. Djeca tako uočavaju različitosti i potrebe svakog živog bića, promatrajući njihov razvoj i rast, bez žurbe. Povrće, aromatično bilje ili voće koje tamo raste ide direktno sa zemlje na stol, a jela također pripremaju djeca koja se brinu o vrtu. Kore povrća i voća vraćaju se u zemlju, u poštenoj i uravnoteženoj razmjeni, hraneći crve i druge znatizeljne male životinje.

Redovito, kako bi se omogućio još bolji kontakt s prirodom, male grupe šetaju šumom. U njemu djeca mogu jednostavno gledati, razmišljati, trčati, skakati i pozdravljati ono što priroda pruža, a jedino pravilo je očuvanje prirodnog okoliša. Sakuplja se samo ono što je već na tlu i ti materijali, kada se odnesu u unutarjni

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

prostor, koriste se za promicanje različitih vrsta učenja, kroz senzorno istraživanje ili njihovu transformaciju u male posuđe.

U praksi koja ima za cilj poštivanje planeta i smanjenje utjecaja ljudskog djelovanja, traži se umjerena uporaba plastike i drugih materijala za jednokratnu upotrebu. Otpad se odvaja i pedagoški značaj daje ponovnoj uporabi, recikliranju, smanjenju potrošnje i otpada.

Obitelji su uključene u aktivnosti, a razvijene prakse dijele se s drugim skupinama odgajatelja i stručnjaka u obrazovanju.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

3.4 Permakultura u dječjem vrtiću, Turska

Bahçeşehir je javni dječji vrtić u Istanbulu, Turska. Njihov projekt odvijao se tijekom 2019.-2021., a sastojao se od tema kao što su ekološka raznolikost, prirodno vrtlarstvo, sklonište i dizajn. Djeca su se susrela sa životinjskim prijateljima (crvi, kornjače, gusjenice, puževi, ježevi, mačke, ptice i dr.) koji žive u školskom vrtu i promatrala ih u njihovim prirodnim staništima. Kako bi podržali raznolikost napravili su hotel za kukce, pripremili zvjezdarnicu za promatranje života u tlu i izgradili stanište za gmazove, mačke i ptice. Djeca su također imala priliku prepoznati raznolikost biljaka oko škole. Djeca su naučila stvoriti maleni akvaponski sustav za poljoprivredu bez tla i sušiti biljke koristeći različite tehnike

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

sušenja. Isprobali su razne aktivnosti klijanja, sadili su razne voćke u školskom vrtu te uzgajali povrće i voće u podignutim gredicama. Djeca su aktivno sudjelovala u zadacima kao što su osmišljavanje začinske spirale u kojoj se može uzgajati mnogo biljaka kako bi se uštedio prostor u školskom vrtu te usitnjavanje grana i pravljenje malča. Dizajnirali su čak i kućice za ptice od prirodnih materijala i vodeni zid od prirodne ograde za vodu za ptice. Aktivnosti kao što su projektiranje prirodnih ograda od starog stakla, crtanje slika na odbačenom drvu i pločicama koje su zatim korištene u uređenju vrta također su provedene omogućavajući djeci ponovnu upotrebu različitih materijala. Održane su i sesije o prepoznavanju kuća namijenjenih za sklonište u različitim dijelovima svijeta. I po završetku projekta vrtić i dalje nastavlja s ekološkim praksama i dizajnom.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

4. DIO

IGRE I KREATIVNE DRAMSKE AKTIVNOSTI

Igra je ključ odgoja u ranom djetinjstvu i imajući to na umu navedenih petnaest igara i aktivnosti sastavljeno je za odgojitelje, učitelje i roditelje kao inspiracija i podrška obrazovanju za klimatske promjene.

Ako se igre igraju na otvorenom, bilo bi dobro imati na umu načela **Leave No Trace** kao temelj i vodič održivije prakse uz zaštitu okoliša.

Kada izlazite van, važno je ne ostavljati nikakve tragove za sobom, tako da svi mogu pronaći mjesto onako kako je bilo ili čak bolje. Organizacija "*Leave No Trace*" dijeli sedam principa koji pružaju lako razumljiv okvir minimalnog utjecaja na okoliš za svakoga tko posjećuje prirodu. Iako "*Leave No Trace*" ima korijene u rijetko naseljenim ruralnim područjima, principi su prilagođeni tako da se mogu primijeniti bilo gdje - od udaljenih divljih područja, do lokalnih parkova i čak u osobnom dvorištu. Također se primjenjuju na gotovo svaku rekreativnu aktivnost. Svaki princip pokriva određenu temu i pruža detaljne informacije za minimaliziranje utjecaja na okoliš. Detalji principa mogu se pronaći na ovoj stranici: <https://lnt.org/why/7-principles/>

"*Leave No Trace za svako dijete*" je program koji pomaže djeci razumjeti kako odgovorno ponašanje minimizira utjecaj na okoliš i štiti prirodu. Ovi principi također se mogu primijeniti i na svakodnevni život. (LNT, 2022.) Evo principa koje je lako podijeliti i primijeniti s djecom:

- Upoznajte se prije nego što krenete
- Odaberite pravi put
- Bacite smeće u kantu za smeću
- Ostavite što nađete
- Budite oprezni s vatrom
- Poštujte divlje životinje
- Budite ljubazni prema drugim posjetiteljima

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Kada obavljate aktivnosti u prirodi ili okolini vrtića, ove se smjernice mogu uzeti u obzir i od strane odgajatelja i djece.

Uz sedam smjernica, ovisno o dobi, za mlađu djecu aktivnost može biti učinkovitija i pružiti radosno iskustvo ako se obavlja u malim grupama. Dakle, na primjer, ako imate grupu od 16 trogodišnjaka, bilo bi bolje obaviti aktivnost s 8 djece. Ako je dob, na primjer, 6 godina, tada može biti 16 djece u grupi.

4.1 Aktivnost: Pričanje priča o učincima klimatskih promjena

Trajanje: 15 do 30 minuta, ovisi o broju i dobi djece.

Dob/veličina grupe: dob 3-6 / 5-16 djece, 1-2 odrasle osobe

Potrebni materijali: materijali iz prirode poput štapova, kamenja, lišća itd., bijela tkanina (1mx1m)

Idealna lokacija: otvoreno dvorište vrtića ili obližnja šuma. Za vjetrovitog vremena to možete učiniti i unutra.

Upravljanje rizikom/što treba uzeti u obzir: Djecu treba savjetovati što mogu odabrati iz prirode, a što je bolje tamo ostaviti.

Uputa: Odgajatelj zamoli djecu da sa tla uzmu jednu stvar (iz prirode), može biti bilo što, zatim formiraju krug. Odgajatelj donosi bijelo platno i stavlja ga na zemlju. Izrađuje liscu od prirodnih materijala na tkanini i započinje priču govoreći o učinku klimatskih promjena, a potom se od djece traži da nastave priču i pokušaju riješiti problem.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Na primjer, "Jednom davno, živjela je lisica u blizini rijeke, ali je primijetila da svake godine ima sve manje vode u rijeci..." Dijete zatim naizmjenično stavlja prirodni materijal na tkaninu i nastavlja priču. Svako dijete ide na red u krug. Nema točnih i netočnih odgovora. U priči je sve moguće. U ovoj igrici ne pokušavamo podučavati činjenice o klimatskim promjenama, nego više govorimo o učincima koristeći maštu kako bi riješili problem. Završavanje priče može biti izazov za djecu. Ako je tako, odgajatelj može završiti priču u njihovo ime. Nakon igre odgajatelj može zajedno sa starijom djecom dodatno istražiti učinak i pronaći znanstvene činjenice.

Ishodi učenja: Djeca uče da je dopušteno govoriti o klimatskim promjenama. Vježbaju suosjećati s tuđim osjećajima i problemima. Također vježbaju vještine izražavanja i slušanja.

Varijanta(e): Možete promijeniti temu ili materijale priče, možete smisliti različite vrste rješenja u priči sa završetkom koji je tužan ili sretan. Također možete napraviti animaciju priče.

Ime i država suradnika: Chantal Romi, Finska

4.2 Aktivnost: Odražavanje emocija

Trajanje: ~10 minuta

Dob/veličina grupe: 3- 6+ / maksimalno 16

Potreban materijal: 3-6 različitih osnovnih kartica emocija (sretan, ljut, tužan, umoran, iznenađen, zbunjen...). Postoji nekoliko različitih kartica emocija koje možete koristiti. Oni se mogu besplatno preuzeti ovdje:

https://www.tukiliitto.fi/uploads/2018/08/mahti_tunnekortit.pdf

Idealno mjesto: bilo koje mjesto gdje se grupa može okupiti.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Upravljanje rizikom/Što treba uzeti u obzir: Budite svjesni i pripazite ako u grupi ima djece koja se bore s jakim emocijama (na primjer ako je netko jako tužan ili agresivan) ili se srame izraziti svoje misli.

Upute: Nakon priče (npr. priče o lisici) ili sukoba, odaberite jednu od kartica s emocijama i zamolite djecu da naprave isto lice. Zatim pitajte kakav osjećaj pokazuje kartica? Nakon imenovanja osjećaja, pitajte jesu li u priči bili slični osjećaji ili su se tako osjećali tijekom sukoba? I o tome možete razgovarati s djecom. Zatim uzmete drugu karticu osjećaja i učinite isto, zatim treću i tako dalje... dok ne osjetite da je priča/konflikt završen ili razriješen. Možete koristiti kartice emocija kako biste se povezali s pričom/sukobom.

Ishodi učenja: Djeca uče promatrati, imenovati i raspravljati o svojim osjećajima (o klimatskim promjenama / klimatskim akcijama i tako dalje).

Varijanta(e): Kartice emocija možete koristiti na mnogo načina. Postoji mnogo prijedloga kako ih koristiti. Jedna je mogućnost da sami napravite lice prije nego što spomenete emociju (to se može učiniti i s djecom s posebnim potrebama). Također kao drugu varijantu možete dopustiti djetetu da odabere karticu.

Ime i država suradnika: Ulla Myllyniemi, Finska

4.3 Aktivnost: Dar dobre volje

Trajanje: 10 minuta ili više

Dob/veličina grupe: 3-6+ godina / cijeli razred (grupa)

Potreban materijal: slike poklon kutija 📦 nacrtane na recikliranom papiru koliko ima igrača + jedna za odgajatelja da pokaže djeci kako to može izgledati.

Klinovi ako ovo radite na otvorenom. Košara ili mala platnena torba.

Idealna lokacija: park, šuma ili vrt gdje možete šetati ili trčati. Ako je u zatvorenom prostoru, otvorena soba s dovoljno prostora.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Upravljanje rizikom/što treba uzeti u obzir: Provjerite mjesto unaprijed, po mogućnosti prije dolaska djece, u slučaju da na tlu ne bi bilo oštrih predmeta poput razbijenog stakla/smeća itd.

Upute: Prije dolaska djece već ste nacrtali sliku poklona na komadu papira veličine svoje ruke i napravili po jedan za svako dijete. Sakrijte slike u blizini kako bi ih djeca mogla pronaći. Pokažite im primjer slike kako bi znali što tražiti i recite im da je za svako dijete skrivena jedna slika za poklon. Možete reći npr. "Tako je lijepo igrati se s tobom. Nadam se da možemo se igrati zajedno!" Pozovite djecu da odu pronaći darove i donesu ih natrag. Zatim djeca stavljaju dar u zajedničku vrećicu s darovima. Kada su svi pronašli dar i stavili ga u vrećicu, odgajateljica govori djeci da ne moraju svi darovi biti materijalni darovi (npr. i osmijeh je dar). Također, umjesto da prijatelju poklonite bicikl, možete mu/joj dopustiti da posudi vaš. Zatim odgajateljica kaže da svi možemo jedni drugima darivati ovakve darove dobre volje. Svako dijete sada može izabrati jedan dar iz poklon vrećice i dati svoj zamišljeni dar grupi. Kada su svi darovi podijeljeni, možete razgovarati o tome kakav je osjećaj bio čuti dobre riječi i želje te raditi stvari zajedno bez davanja materijalnih darova. Kasnije možete imati vrećicu dobre volje negdje u svojoj učionici i možete je koristiti uvijek kad netko želi nekome dati dar dobre volje.

Ishodi učenja: Ova igra pokazuje djeci da postoje alternative potrošnje. I nematerijalni darovi su dobri i mogu nekoga razveseliti. Ne morate uvijek davati materijalne darove.

Varijanta(e): Ovisno o veličini grupe i dobi, možete podijeliti djecu u parove/grupe s odraslima ili raditi kao jedna velika grupa. Svako dijete sada može izabrati jedan dar iz poklon vrećice i dati ga paru / sljedećem djetetu ili cijeloj grupi.

Ime i država suradnika: Ulla Myllyniemi, Finska

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

4.4 Aktivnost: Što ovdje raste?

Trajanje: 15 do 30 minuta
(ovisi o dobi djece).

Dob/veličina grupe: dob
4-7/ 5-14 djece i 2 odrasle
osobe

Potrebni materijali:
bijela pamučna tkanina
(veličine 50cmx50cm),
kutija prve pomoći, mali
ruksak, mala platnena
torba (npr.8x8cm).

Idealna lokacija: Na otvorenom gdje ima drveća, dvorište vrtića/škole, park, arboretum ili obližnja šuma.

Upravljanje rizikom/ što treba uzeti u obzir:

Predpripreme: Dobro je informirati se o fauni i flori prirodnog lokalnog okoliša prije nego što tamo odete. Ako je godišnje doba proljeće ili ljeto kada drveće rađa, dobro je unaprijed znati ima li na tom području otrovnih biljaka ili insekata koji bi mogli izazvati alergije.

Kada ste na otvorenom, bilo bi važno imati prvu pomoć i nositi komplet prve pomoći u ruksaku.

Putem informativnih listića o djeci provjerite imaju li alergije na hranu.

Ako idete u park, unaprijed se informirajte prskaju li stabla pesticidima. Bilo bi korisno kada biste mogli surađivati s njima kako biste smanjili/prestali to činiti. Ako se tamo koriste pesticidi, suzdržite se od jedenja voća tamo.

Dogovorite se s djecom da vam uvijek pokažu koje su voće ubrali prije nego što ga stave u usta.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Djeci treba objasniti što mogu ubrati iz prirode i što tamo moraju ostaviti (pogotovo ako ima endemskih biljaka).

Uputa: Odgajatelj i djeca odlaze u prirodni prostor/vrt i prave krug. Odgajatelj ima platnenu vrećicu s plodovima različitih stabala. Djeca su podijeljena u male grupe od 3-4 osobe ovisno o veličini grupe. 1 dijete iz svake skupine izvlači voće iz vrećice. Kažete djeci da idu okolo i pokušaju spojiti voćku sa stablom i da se vrate u krug. Kada pronađu stablo, zamolite ih da donesu plod i list stabla koji je na zemlji natrag u krug i stave ga na bijelu tkaninu. Možete pitati grupu znaju li ime stabla. Pogledajte što znaju, ako ne poznaju stablo, možete otići zajedno vidjeti koje je to drvo bilo i na kraju ga bolje pogledati. Ako ste sigurni da se ne koriste pesticidi i da djeca nemaju alergije, onda možete čak i kušati voće.

Ishodi učenja: Upoznavanje s prirodnim okolišem. Učenje što raste na tom mjestu.

Varijanta(e): Ako voće još nije zrelo ili ga nema na tlu, umjesto sjemenki ili plodova u vrećicu možete staviti lišće. Jednostavno zamolite djecu da spoje listove koje izvuku iz vrećice s drvetom, a zatim stave taj list na bijelu tkaninu kada spoje. Na kraju svatko može pogledati sve listove na tkanini i reći što misle, odnosno kojem drvetu pripada.

Ime i država suradnika: Gaye Amus, Finska

4.5 Aktivnost: Jeleni, jeleni, jeleni!

Trajanje: 15 do 30 minuta

Dob/veličina grupe: 6+ / 10 ili više djece

Potreban materijal: uže ili nešto što će označiti liniju za stajanje djece. Ilustrirane kartice ako su potrebne za mlađu djecu.

Idealna lokacija: park, šuma, plaža ili vrt gdje možete šetati i trčati.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Upravljanje rizikom/Što treba uzeti u obzir: Tijekom aktivnosti djeca bi se mogla vući ili gurati pa je bolje pokazati nježno držanje ruku prije nego što počnete igrati igru. Možete dati ilustrirane kartice ako se sudionici ne mogu sjetiti znakova rukom.

Upute: Stavite dva užeta na tlo u liniji udaljena 3-5 metara jedno od drugog. Okupite se u krug i podijelite grupu u četiri podskupine (jeleni, hrana, voda i sklonište) ovisno o broju djece. Zamolite grupu da odluči koji znak rukom žele koristiti za opisivanje hrane, vode i skloništa. Skupina jelena bit će s jedne strane užeta, a njezine potrebe (ostale 3 skupine: hrana, voda i sklonište) s druge strane užeta.

Sada će sve grupe (jeleni i životne potrebe) ići svaka na svoju stranu, ali stati leđima okrenuti jedni od drugih. Svaki će jelen sam odabrati potrebu koju želi, tako što će staviti znak rukom na prsa. Na vaš startni znak (npr. brojanje do 3) obje grupe će se okrenuti jedna prema drugoj, jasno pokazujući svoje znakove rukama. Jeleni tada moraju žustro hodati prema potrebama koje pokazuju isti signal. Svaka potreba može imati samo jednog jelena. Nakon što jeleni pronađu svoje potrebe, vratit će svoje potrebe na svoju stranu. Te potrebe sada su postale jeleni (jer su jeleni uspješno pronašli svoje potrebe, dajući im mogućnost da žive i stvaraju obitelji).

Ako jelen ne nađe potrebu, možete pokazati djetetu kako padate na leđa na tlo pretvarajući se da ste se onesvijestili jer je jelen umoran, žedan ili gladan. Ako dijete želi ponovno igrati igru, dijete može nastaviti, ali hodati sporije i ponašati se da je umorno, gladno ili da mu je hladno.

Ishodi učenja: Djeca uče o potrebama onoga što je životinjama nužno da bi preživjele, a to je ono osnovno, hrana, sklonište i voda. Nauče da ako jeleni ne mogu pronaći ono što im je potrebno, šanse za preživljavanje su manje. Možemo i razgovarati što se događa ako ima više jelena nego resursa (voda, sklonište, hrana) te također u kakvom staništu jeleni žive, kakvu hranu jedu i kojim radnjama, mi kao ljudska bića možemo doprinijeti opstanku populacija jelena.

Varijanta(e): Možete promijeniti životinju, potrebe i naziv igre prema vašem lokalnom eko sustavu. Također, umjesto hrane, skloništa i vode, možete to učiniti kao hranidbeni lanac, poput pčela, cvijeća, sunčeve svjetlosti, vode itd.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Referenca / autorstvo: prilagođeno iz Cornell, 2015.

Video : https://youtu.be/G_79b-8y8v

Ime i zemlja doprinositelja: Rain Guo, Turska

4.6 Aktivnost: Za opće dobro

Trajanje: 15 do 30 minuta

Uzrast /Veličina grupe: 6 godina i više/ 10-16 djece

Potrebni materijali: deset sličnih "žetona". To mogu biti kamenčići ili štapići itd. za svakog sudionika. Papir ili tkanina koja se koristi kao "bazen" za postavljanje "žetona". Veličina papira/tkanine ovisi o veličini grupe, samo da je dovoljno velika da u nju stanu svi "žetoni". Nagrada koju mogu podijeliti svi, npr. zdjela jabuka.

Idealna lokacija: bilo gdje, gdje svatko može sjediti ili stajati u krugu s prostorom u sredini za "bazen".

Upravljanje rizikom/ što treba uzeti u obzir: Osigurajte granice ako se radi o velikom otvorenom prostoru, odredite vrijeme da djeca pakupe žetone i pokažite im što da izaberu. Pobrinite se da okolo ima dovoljno materijala koje djeca biraju. Ako beru šišarke, voće ili stvari sa zemlje, možete ih podsjetiti da ih vrate na isto mjesto gdje su ih uzeli, nakon igre.

Upute: Napravite krug. Od hrpe žetona stavite otprilike četvrtinu njih u središte grupe na ravnu površinu, komad papira ili tkanine (bazen). Nemojte objašnjavati značaj žetona prije igranja igre! Pročitajte pravila sudionicima dva puta ili više dok svi ne shvate igru! Također možete dati jednom djetetu da objasni pravila.

Pravila:

- Naziv ove aktivnosti je "Opće dobro".
- Žetoni pripadaju svima vama.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- Ja ću pjevušiti melodiju/puštati glazbu, dok glazba svira, svatko može uzeti žetone iz bazena u sredini.
- Kad glazba prestane, udvostručit ću količinu žetona preostalih u bazenu u tom trenutku i nastaviti igru.
- U skupu nikada neće biti više žetona nego što ih je bilo na početku, ovo je najveći broj žetona koji skup može sadržavati.
- Ne smijete ni na koji način komunicirati ni s kim tijekom igre, ako to učinite, izgubiti ćete svoje žetone.

Igrači će vjerojatno isprazniti bazen na početku igre. Kada je bazen prazan, proglasite igru završenom jer žetona više nema.

Možete prekinuti igru u ovom trenutku, ako je bazen prazan i pitati koliko žetona ima svako dijete. Razgovarajte o tome kako se oni osjećaju kada imaju više, a kako kada ostali imaju manje i obrnuto ili zašto su neki uzeli samo jedan.

Možete pitati što žetoni predstavljaju?

Također, možete koristiti žetone za simboliziranje resursa kao što su drveće, voda, hrana, itd. Sa starijom djecom možete istražiti kako se takvi obnovljivi resursi mogu održavati ako se njima pravilno upravlja i ima vremena da se nadopune.

Ishodi učenja: Djeca će učiti i razmišljati o svojim postupcima kroz raspravu o emocijama tijekom igre u kojoj broje žetone koje su uzeli ili nisu. Ako se spomenu resursi, djeca mogu naučiti što znači obnovljivi izvor energije te razmisliti o svojim svakodnevnim radnjama i hoće li ispraviti svoje navike.

Varijanta(e): Može se i bez pravila za mlađu djecu. Dakle, samo biste stavili krpu s kamenčićima ili štapićima, što god je odabrano kao "žetoni" i rekli da je u redu brati. Djecu se može pitati kako se osjećaju kada imaju više, manje ili nimalo te kako se osjećaju kada vide druge koji imaju više/manje žetona od njih. Mogu se postavljati i detaljna pitanja, ako smatrate da je to prikladno.

Referenca / zasluga: prilagođeno iz Ruby R. Cristobal, Ph.D. (Filipini). Aktivnost For the Common Good razvili su Kurt i Ursula Frischknecht i Karen Zimbelman, a nalazi

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

se u Thinking Globally and Acting Locally: Environmental Education Teaching Activities by Lori D. Mann i William B. Stapp ERIC/SMEAC ©1982

<https://populationeducation.org/wp-content/uploads/2017/10/for-the-common-good-1.pdf>

Ime i zemlja doprinositelja: Rain Guo, Turska

4.7 Aktivnost: Natjecanje s vatrom

Trajanje: 15 do 30 minuta

Dob /veličina grupe: 5 i više/
10-16 djece

Potrebni materijali: povezi za oči, kostim za životinju u sredini i mnogo štapića.

Idealna lokacija: park, šuma, plaža ili vrt gdje je moguće čuti korake ili unutarnji prostor.

Upravljanje rizikom/ što treba uzeti u obzir: Pokažite djeci koliko dugi štapići trebaju biti. Mogu biti na primjer duljine njihove ruke i debele kao njihova dva spojena prsta. Ako ste vani, ukažite na granice područja gdje djeca mogu tražiti svoje štapiće. Najbolje je odabrati dijete koje želi imati povez na očima jer se neka djeca možda neće osjećati ugodno kada su u mraku.

Uputa: Odgajatelj postavlja štapiće na tlo, a sredinu ostavlja slobodnom, toliko da dijete može sjesti. To se može učiniti prije nego što djeca dođu na mjesto.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Kada odgajatelj sa djecom dođe na mjesto, može započeti s pričom. Odgojiteljica šapće govoreći da u šumi spava životinja. "Koja bi ovo životinja mogla biti? Moramo biti vrlo tihi da se ne probudi." Djeca odaberu životinju i kažu da trebamo skupiti štapiće kako bi napravili sklonište/vatru, a da ne probudimo životinju.

Formirajte krug sa sudionicima, odaberite jednu osobu kojoj će se zavezati oči, odabrani sudionik s povezom na očima bit će odveden u sredinu kruga i sjesti.

Cilj igre je da se sudionici prišuljaju i uzmu jedan ili dva štapića odjednom, a da ne budu primijećeni.

Ako sudionik s povezom na očima čuje buku, mora pokazati u smjeru u kojem je nešto čuo. Kada je u pravom smjeru, osoba uhvaćena na djelu će izgubiti štap.

Nakon što su svi štapići prikupljeni, možemo pitati dijete kako se osjećalo u ulozi životinje i kako možemo tiho hodati da bi uzeli štapić. Zatim ćemo prebrojati štapiće i ako još ostane vremena, upotrijebiti prikupljene štapiće za izradu kućica za životinje/vilenjake/vile (ovisno što je prikladno u vašoj kulturi) ili ih upotrijebiti kao gorivo za logorske vatre.

Ishodi učenja: Djeca uče hodati na prstima, šuljati se i biti što tiši kako ne bi probudili životinju. Na taj način uče biti svjesni da u prirodi postoje i druga bića te suosjećati s njima.

Varijanta(e): Umjesto štapića mogu se koristiti i drugi predmeti.

Referenca: prilagođeno iz: <https://www.ultimatecampresource.com/camp-games/nature-games/fire-tender>

Ime i zemlja doprinositelja: Rain Guo, Turska

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

4.8 Aktivnost: Pogodite ime/riječ (Pantomima)

Trajanje: min 20 minuta

Dob /veličina grupe: 6+/ 15-20 djece

Potreban materijal: kartice za pisanje riječi ili crteži ako djeca još ne znaju čitati. Ako mogu sami čitati, napišite riječ i uvjerite se da je njezino značenje jasno.

Idealna lokacija: vani (vrt, šuma, livada) ili u unutarnjem prostoru

Upravljanje rizikom/što uzeti u obzir: Pazite da igra ne bude loš okidač ako je dijete već bilo prisutno u nekoj prirodnoj katastrofi. Unaprijed upoznajte djetetovu situaciju.

Upute: Biramo riječi i stvaramo ilustrirane kartice koje ćemo koristiti tijekom igre, a koje predstavljaju klimatske događaje (npr. suša, poplava, tornado). Pozivamo dobrovoljca da dođe ispred ostalih, uzme karticu i zamolimo ga da opiše pojam na kartici bez zvukova. Dijete će pantomimom predstaviti klimatski događaj, dok ostali moraju pogoditi o čemu se radi. Razgovor nije dopušten, samo pokreti. Dijete koje točno kaže klimatski događaj uzima novu karticu za nastavak igre.

Ishodi učenja: Poznavanje klimatskih događaja, govor tijela, tumačenje slika ili prethodno usvojene nove riječi.

Varijanta(e): Riječi koje predstavljaju događaje mogu se šapnuti djetetu umjesto korištenja riječi ili ilustracija.

Ime i zemlja suradnika: Lidia Zdunkiewicz, Poljska

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

4.9 Aktivnost: Vlak na putu (pjesma i igra)

Trajanje: 15-30 minuta

Dob/veličina grupe: 2-7 godina

Potrebni materijali: materijali nisu potrebni

Idealna lokacija: vani ili gdje ima dovoljno prostora unutra

Upute: Tekst pjesme je: „Hajde, hajde, vlak je krenuo. Dođite, dođite, gledajte kako ljudi mašu. Dođi, dođi, vlak je na putu. Ššššš zaustavlja, ššššš zaustavlja se. (ime djeteta) pridružuje se sa huraaaaaaa!”

“Come along, come along, train is on its way. Come along, come along, watch people wave. Come along, come along, train is on its way. Pshh it stops, pshh it stops. (name of child) joins hurray!”

U ovoj igri odgajatelj kreće kao lokomotiva i sva djeca su u krugu, sjedeći ili stojeći pjevaju pjesmu zajedno sa odgajateljem. Kad se vlak zaustavi na kraju pjesme, jedno dijete ukrcava se u vlak. Vlak će imati više vagona u svakom zavoju. Odgajatelj može pitati iz koje je zemlje dijete i koje su životinje ili kakvo je okruženje i klima kada se zaustavi pred djetetom. Igra se nastavlja dok se sva djeca ne pridruže vlakiću i na kraju cijeli razred ide još jednom u obilazak uz pjesmu.

Ishodi učenja: Kada igramo ovu igru, trebali bismo razgovarati o tome kako je putovanje vlakom klimatski prihvatljivije od putovanja avionom. Putovanje vlakom će im biti poznatije nego avionom.

Varijanta(e): Možemo zamoliti djecu da zamisle da putujemo...? Oni mogu predložiti ekološki prihvatljiva rješenja.

Referenca: Inspiracija za ovu igru došla je iz finske pjesme "Juna raiteillaan". Melodija i riječi prevedene su na engleski. Možete odabrati neku drugu melodiju dječje pjesme iz svoje zemlje i uz nju upotrijebiti gore navedene riječi.

Ime i zemlja suradnika: Gaye Amus, Ulla Myllyniemi i Chantal Romi, Finska

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

4.10 Aktivnost: Mreža života

Trajanje: 15 minuta

Dob/veličina grupe: 5+/ 8-10 djece

Potreban materijal: kartice sa slikama prirode, na uzici koja se može objesiti oko vrata svakog djeteta, klupko vune. Phyllo špil karata može se preuzeti ovdje:

<https://phylogame.org/uhill2020/>

U pripremnoj aktivnosti kartice prirode mogu se izraditi zajedno s djecom.

Idealno mjesto: na otvorenom

Upravljanje rizikom/ što uzeti u obzir: Uzmite u obzir dob djece kada birate broj kartica i veličinu grupe. Ako je grupa

prevelika, aktivnost će trajati predugo, što je neprikladno za njihovu dob i djeca predugo čekaju na svoj red. Ako je grupa prevelika, razmislite o tome da je podijelite na dvije i isprobate sa samo 8-10 djece, na primjer jedan dan, a drugu grupu drugi dan. Ako ste u šumi, ne zaboravite pokupiti kartice od djece nakon aktivnosti kako im ne bi bile oko vrata dok se igraju, posebno ako trče ili se penju na drvo.

Uputa: Odgajatelj s djecom formira krug i igra počinje tako da odgajatelj dijeli kartice prirode (jedno živo biće ili element prirode), svakom djetetu po jednu, te ih stavi oko vrata djetetu. S karticom dobivaju tu ulogu u igri, pa npr. ako dijete dobije pčelu, može reći da radi med. Dijete tada odabire drugu ulogu u "Mreži života" i govori nekoliko riječi o tome kako se dva živa bića/elementa prirode međusobno odnose. Na primjer, drugo dijete može imati sliku cvijeta i reći "pčela treba cvijet da napravi med". Odgajatelj (također dio igre) počinje bacanjem vunene niti i razgovorom o vezi, pomaže djeci da bace vunu drugom djetetu ako je potrebno.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Igra može prestati kada su svi sudionici dio Mreže, ali također može se produžiti, ako su djeca zainteresirana za nastavak Mreže života.

Posljednji dio aktivnosti naglašava uočavanje veze u prirodi, otkrivanje tko drži najveći broj veza i traženje od njih da odbace vunene niti. To će imati učinak na mrežu, a njihovo razumijevanje treba istražiti postavljanjem pitanja:

Što se događa kada nema "guštera" na primjer?

Tko je nesretan kad nema "sunca"?

Što mislite što bi trebalo učiniti da se zaštiti ova životinja/biljka?

I igra može završiti zahvalnošću mreži života, u obliku kratke pjesme: "Svi smo povezani, svi smo povezani, svi smo jedno!"

Ishodi učenja: Upoznat će se s međupovezanostima i ekologijom. Aktivnost će podići svijest o raznolikosti i važnosti svakog elementa u prirodi. Može dati osjećaj jedinstva s prirodom.

Varijanta(e): Djeca (3-5) biraju jednostavne kartice i veze, budući da možda ne znaju kako objasniti vezu, pa mogu reći: "Vjevericama" treba "voda"!

Starija djeca (6-10) mogu se igrati govoreći: "Ja sam Ružino stablo" i povezujem se sa "tлом" primajući od njega sve što mi je potrebno za rast!"

Referenca/ prilagođeno iz: <https://www.scouts.org.uk/activities/web-of-life/>

Ime i država suradnika: Rafaela Scheiffer, Portugal

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

4.11 Aktivnost: Ustani za planet! (pjesma i igra)

Trajanje: 5-15 minuta

Dob/veličina grupe: 4-10 godina / 6-16 djece

Idealna lokacija: učionica, otvoreno

Upravljanje rizikom/što uzeti u obzir: Ukoliko djeca još nisu upoznata s riječju planet ili zemlja zbog svoje dobi, može se prilagoditi kao "gdje žive".

Uputa: Odgajatelj zamoli djecu da naprave krug i čučnu. Ona/on će izgovarati rečenice vezane uz ljudske postupke. Ako dijete misli da je to radnja koja pomaže u zaštiti planeta, ono/ona će ustati, ali ako radnja zvuči kao opasnost, nešto što nije u redu činiti, ono/ona će čučnuti.

Primjeri pitanja:

- Zatvorite slavinu tijekom pranja zuba (ustanite)
- Bacanje materijala u rijeku (čučanj)
- Baci metal u plavu kantu (čučni)
- Vozite bicikl ili hodajte do škole (ustanite)
- Pojedite svu hranu koju stavite na tanjur (ustanite)
- Kompostirajte ostatak hrane (stoje)
- Ostavite upaljena svjetla kada izlazite iz sobe (čučnite)
- Koristite vrećice za višekratnu upotrebu za kupovinu (stoje)
- Kupujte nove plastične igračke svaki mjesec (čučanj)

Viša razina:

- Koristite biorazgradivi sapun i šampon (ustanite)
- Koristite vodu za kupanje za zalijevanje biljaka (ustanite)

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- Neka jedna osoba vozi nekoliko drugih na posao (čučanj)
- Iznesite svoje ideje lokalnim političarima (ustanite)
- Kosite travu strojem na uljni pogon (čučanj)
- Uzmi plastične vrećice svaki put kada ideš u trgovinu (čučanj)

Ishodi učenja: Svijest o tome koje akcije trebamo učiniti. Spoznaja o nekim postupcima i njihovim posljedicama. Učenje kroz kretanje.

Varijanta(e): Djeca (3-5 godina) mogu odgovoriti na odgojiteljeve iskaze, dok starija djeca (6-10 godina) mogu to i sama, pa im se može predložiti da sami osmisle vlastite rečenice, nakon što odgajatelj pročita jednu ili dvije.

Referenca / prilagođeno iz:

<https://www.teachstarter.com/gb/teaching-resource/sit-down-if-getting-to-know-you-elimination-game-gb/>

Ime i država suradnika: Rafaela Scheiffer, Helena Coutinho, Portugal i Tanja Cvijanović, Hrvatska

4.12 Aktivnost: Uzgajivač jabuka

Trajanje: 20-30 minuta

Dob/veličina grupe: 4-6 godina

Potreban materijal: stolnjak dovoljno velik da pokrije dijete koje stoji

Idealna lokacija: vrt, učionica

Upravljanje rizikom/ što uzeti u obzir: Potaknite brzo hodanje umjesto trčanja.

Upute: Odgajatelj priča priču o seljaku koji radi u nasadima jabuka i govori djeci da ih je seljak pozvao u njegov voćnjak da ih beru. Ono što je posebno kod ove

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

farme je to što jabuke imaju druge prijatelje koji rastu zajedno s njima. Dakle, nisu samo jabuke, već i grmovi malina, različito bilje poput kopra ili češnjaka, pa čak i grožđe koje raste oko stabla. Na farmi se drugi berači jabuka odmaraju poslijepodne pa djeca moraju biti što tiša dok beru voće ili bilje kako im ne bi ometala san. Dok djeca šetaju i beru voće i bilje, odgajateljica kaže da će se igrati. On/ona šapuće da su djeca bila toliko tiha dok su brala voće da su bili neprimjetni. Nastavljaju hodati i protežu se tražeći jabuke, ili se saginju kako bi brali bilje i u jednom trenutku ih zamoli da zatvore oči. Ovdje će odgajatelj odabrati jedno dijete i pokriti ga stolnjakom. Kad se djeci kaže da otvore oči, moraju pogoditi koje je dijete skriveno ispod stolnjaka. Ovu igru možete igrati još nekoliko puta odabirom druge djece.

Ishodi učenja: Podržavat će promatranje i svijest o okolini i drugima oko sebe. Djeca će naučiti suosjećati s ljudima koji se trebaju odmoriti, timskim radom će identificirati tko je nestao i vježbat će svoje vještine pamćenja. Djeca će također biti upoznata s konceptom raznolikosti voćnjaka.

Varijanta(e): Zadatak da pokrije dijete stolnjakom može se dati jednom od djece. Ako stolnjak nije dovoljno velik da sakrije dijete, možete zamoliti svu djecu da čučnu kada zatvore oči. Odgajatelj ili djeca mogu pitati što je njihov prijatelj ubrao u njihovoj zamišljenoj košari kada podignu stolnjak s tog djeteta.

Referenca / Inspiracija iz voćnjaka jabuka objašnjena ovdje:

<https://www.tenthacrefarm.com/how-to-build-a-fruit-tree-guild/>

Ime i zemlja doprinositelja: Burcu Uğur, Turska i Gaye Amus, Finska

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

4.13 Aktivnost: Čišćenje oceana

Trajanje: 15-20 minuta

Dob/veličina grupe: 3-6 godina

Potreban materijal: priča o oceanu kao priprema za aktivnost

Idealna lokacija: vani, igralište, učionica (po mogućnosti uz more)

Upravljanje rizikom/što uzeti u obzir: Možda ćete htjeti postaviti granice prostora za aktivnost ako se radi o velikom području, a ipak osigurati da ima dovoljno prostora za kretanje i trčanje. Ako ste u zatvorenom prostoru, pazite da na podu ili u okolini nema ničega što bi moglo pasti na djecu ili da se negdje ne udare. Ako ste na otvorenom u prirodi provjerite ima li na tlu panjeva ili drugog velikog korijenja o koje bi se mogli spotaknuti dok trče.

Upute: Možete ispričati priču o oceanu prije početka igre. Odgojitelj će glumiti brod za čišćenje oceana, a djeca će biti morski otpad/smeće oceana. Odgojitelj započinje govoreći da će igrati igru i da je on/ona dobio ideju od jednog djeteta, koji je pronašao način da se ocean očisti od smeća. Odgajatelj govori djeci da će on biti brod za čišćenje oceana, a djeca smeće i da će ih brod pokušati uhvatiti. Smeće koje je uhvaćeno pridružit će se lancu smeća iza plovila. Igra se nastavlja i lanac smeća pokušava uhvatiti još „smeća“, a da se pritom ne raspadne. Igra se nastavlja dok se sve ne očisti, odnosno dok se sva djeca ne ulove u lanac.

Ishodi učenja: Djeca će biti upoznata s projektom čišćenja oceana. Bit će svjesni da nije u redu bacati smeće u ocean. <https://theoceancleanup.com/oceans/>

Varijanta(e): Za djecu 5+ odgajatelj može podijeliti djecu u različite kategorije otpada, kao što su staklo, plastika, papir itd. Prvo se treba pokupiti sav otpad iz jedne kategorije prije nego što se prijeđe u sljedeću kategoriju. Za djecu od 6+ može se voditi rasprava o tome koje vrste otpada možemo pronaći u oceanu, kako je tamo dospjelo, kako utječe na život u moru i što mi možemo učiniti.

Referenca: inspiracija iz originalne igre koja se igrala kao „usisivač“

Ime i zemlja suradnika: Hatice Ardağ, Turska

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

4.14 Aktivnost: Seoba ptica

Trajanje: 15 minuta

Dob/veličina grupe: 4+/ 5-20 djece

Potrebni materijali: plava tkanina ili uže

Idealno mjesto: dovoljno prostora za kretanje i trčanje

Upravljanje rizikom/što treba uzeti u obzir: Podsjetite djecu da naprave prostor za let drugih ptica kada mašu krilima (tako da slučajno ne udare jedna u drugu).

Upute: Odgajatelj na različita mjesta u prostoru postavlja tkanine/uže plave boje različitih veličina. On/ona govori sudionicima da ove tkanine predstavljaju močvare. Razgovarajte sa djecom o tome što su močvare. On/ona može pitati koja stvorenja žive u vlažnim ekosustavima kao što su more, jezero, rijeka i zatim ih se može oponašati s djecom. Zatim odgajatelj odabire pticu selicu, a grupa će tu pticu prikazati njezinim glasanjem. Kada odgajatelj pljesne rukama, sve ptice lete po prostoru ne dodirujući tkanine, oponašajući seobu ptice iz jedne močvare u drugu. Kad vođa ponovno pljesne rukom, sve ptice pokušavaju stati na tkaninu. Svaki krug, vođa uklanja komad tkanine. Na kraju ostane samo jedan komad tkanine i voditelj kaže da sve ptice moraju ostati u jednom prostoru. U ovoj fazi raspravlja se o poteškoćama s kojima se suočavaju ptice selice zbog smanjenja močvarnih područja.

Ishodi učenja: Upoznavanje ptica selice i njihovog načina života. Učenje o močvarama. Doživljaj utjecaja klimatskih promjena na ptice selice.

Ime i zemlja suradnika: Ahmet Öncel i Hüseyin Çağlar İnce, Turska

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

4.15 Aktivnost: Priča o smeđoj sovi

Naziv aktivnosti: Smeđa riba sova (Ketupa Zeylonensis) dramska aktivnost

Trajanje: 40 minuta

Dob/veličina grupe: 5+/ 5-10 djece

Potreban materijal: lutka sova; slika ili videozapis The Brown Fish Owl; glina; plavi, smeđi i zeleni papir ili tkanine, prirodni materijali.

Idealna lokacija: mjesto dovoljno veliko za izlaganje materijala (pod ili stol) i dovoljno prostora za kretanje i sjedenje.

Upravljanje rizikom/što treba uzeti u obzir: Predlaže se veličina grupe od najviše 10 djece za ovu priču kako bi aktivnost oko stola/podloga bila mirnija i svako bi dijete imalo dovoljno prostora za zajednički rad. Ako je veličina grupe veća od 10, djeci će biti teško izvoditi likovnu aktivnost u cijelosti jer će biti gužva, u tom slučaju možete razmisliti o tome da podijelite grupu u dvije, postavite dva odvojena stola, te osigurate dovoljno materijala za svaku skupinu za stvaranje dva odvojena staništa. Nekoj djeci se možda neće svidjeti da im lutka dodiruje glavu, pa pripazite na to.

Upute: Odgajatelj napiše ili kaže (za one koji ne znaju čitati) latinski naziv „Ketupa zeylonensis” na ploču/papir. I pita djecu o ovoj riječi. Djeca pokušavaju pogoditi što je to: „Je li to ime planeta? Je li to neka vrsta robota? Ili je to gljiva?”.

Nakon što djeca pogađaju, odgajatelj kaže ‘Možda vam mogu pokazati što je to’. Zatim odgajatelj pokreće dramsku tehniku pod nazivom „Vođa u ulozi”. Odgajatelj proizvodi/pušta zvuk Smeđe ribe sove. Zatim uzima lutku sove i tjera je da leti po učionici/prostoru i zaustavlja se na nekim mjestima kao što su dječje glave, stolice ili drvo, ovisno o tome gdje se igra odvija. Odgajateljica poziva djecu da budu sove, lete po prostoru i ispuštaju zvukove sove. Kada sova privuče pozornost sve djece, pita djecu imaju li svježiu ribu. Sova se predstavlja "Ja sam smeđa riba sova" i kaže da joj je omiljena hrana riba. Zatim sova govori djeci da ima problema s pronalaskom ribe jer joj je rijeka presušila. I prošle godine je bio veliki šumski požar u njezinoj šumi te mora promijeniti svoje stanište.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Odgajateljica pušta sovu iz razreda tjerajući je da odleti. (Ovdje odgajatelj može negdje sakriti sovu, ako je vani npr. iza drveta) Odgajatelj tada dolazi natrag i razgovara s djecom o problemu sove i razlozima njezina iseljavanja. Zatim odgojiteljica preuzima novu ulogu i postaje osoba koja donosi novine i čita te informacije djeci kako bi rekla da je sova na crvenom popisu i da joj je potrebno stanište da bi živjela. U novinama djeca mogu vidjeti i sliku sove.

Vijesti u novinama: Smeđa riba sova je vrsta riblje sove iz porodice Strigidae. Porijeklom je iz Turske i južne i jugoistočne Azije. Zbog svoje široke rasprostranjenosti navedena je kao najmanje zabrinjavajuća na Crvenom popisu IUCN-a.

Izvor: <https://www.iucnredlist.org/species/22689012/90010491>

Naseljava šume i šumovita močvarna područja. Potencijalno je ugrožena vrsta zbog presušivanja rijeka i šumskih požara. Klimatske promjene utječu i na smeđu ribu sovu.

Odgojitelj daje djeci glinu, tkaninu, štapiće (ili ako su na otvorenom, djeca mogu skupiti neke materijale iz prirode) i pita mogu li postaviti novo stanište za smeđu ribu sovu. Timski, djeca i odgojitelj rade zajedno kako bi napravili šumu i rijeku za sovu. Kada je stanište spremno, odgajatelj uzima lutku sove. Lutka posjećuje novo stanište i zahvaljuje djeci na pomoći.

Fotografija: Atefeh Moosavian

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Prvi dio će trajati otprilike 20 ili više minuta što je idealno u smislu koncentracije za ovu dob. Za djecu 6+ odgajateljica može i dalje ponuditi djeci igru sove i ribe. Sova je jako gladna i želi uloviti ribu. Odgajatelj kaže, imamo jednu osobu u ulozi sove, a ostatak grupe su ribe u rijeci. Sova "leti" i pokušava uhvatiti ribu. Odgajatelj ograničava prostor plavom tkaninom/užetom koja simbolizira rijeku. Djeca (ribe) mogu trčati samo u ovom označenom plavom području. Oni koji su izvan ovog plavog područja smatraju se uhvaćenima. Kad sova ulovi jednu ribu, riba se pridruži sovi i zajedno postaju veća sova. Djeca u ulozi sove moraju se uhvatiti za ruke, čineći lanac i trčati uhvatiti druge ribe. To se može nastaviti sve dok ne ostanu 3 ribe (djece) neuhvaćene i odgajatelj može reći da je sova sita te da je odlučila ostaviti ribu u rijeci. Na kraju kada se sva riba ulovi, imamo sretnu veliku sovu koja leti u prostoru. I neke ribe zajedno plivaju u rijeci.

Evaluacija: Odgajatelj pita djecu što osjećaju o smeđoj ribi sovi. Može se postaviti pitanje poput "Što možemo učiniti za smeđu ribu sovu i koja je naša uloga u pomaganju životinjama u prirodi". Za djecu 6+ odgajateljica također može povezati temu s klimatskim promjenama i našom ulogom u njima. Na kraju aktivnosti odgajatelj može pozvati djecu da naprave model sove od gline i postave ga na set staništa.

Ishodi učenja: Aktivnost će podići će svijest djece o razlozima izumiranja vrsta, doznati će o načinu života smeđe ribe sove i geografskom položaju u kojem živi. Upoznat će se s nekim mjerama koje možemo poduzeti kako bismo se prilagodili klimatskim promjenama i smanjili njihove učinke.

Varijanta(e): može se prilagoditi svim životinjama upisanim na ugroženu crvenu listu, a koje su pogođene klimatskim promjenama.

Ime i zemlja suradnika: Ahmet Öncel, Turska i Gaye Amus, Finska

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ZAKLJUČAK

Aktivnosti i igre predložene u ovom priručniku nadopunjene su dokumentom politike za podršku odgojiteljima, njihovim odgojno obrazovnim ustanovama i lokalnim zajednicama na putu življenja. Sada su dio međunarodne mreže koja mobilizira resurse kako bi formalno obrazovanje postalo saveznik u pozitivnom odgovoru na XXI. izazove stoljeća.

PARTNERSKE ORGANIZACIJE

LEARNING IN NATURE

Learning In Nature Ltd obrazovna je tvrtka sa sjedištem u Helsinkiju u Finskoj koja nudi obuku edukatora o učenju na otvorenom, kao i savjetovanje i stručnu podršku o održivosti tvrtki, organizacija i javnih uprava. Kao opći način rada ove se usluge odvijaju prvenstveno na otvorenom u inspirativnoj prirodi. Organizacija nudi tečajeve i obuku odgojiteljima i roditeljima kako bi podigla svijest u vrtićima i školama, kao i u svakodnevnom životu, za održiviji i svjesniji način života. Ovi tečajevi uglavnom se odnose na učenje na otvorenom, dječje vrtiće u šumi i prirodi, učionice na otvorenom kao i klimatsko obrazovanje.

www.learninginnature.com

info@learninginnature.com

OBA NATURE & EDUCATION

OBA je nevladina organizacija u Antaliji - Turska, smještena između voćnjaka naranči i nara. Naše učenje temeljeno je na prirodi i likovnom izražaju kao učinkovitim alatu za učitelje, odrasle i mlade u kontekstu neformalnog obrazovanja. Trenutno OBA radi na

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Erasmus Plus projektima koji uključuju obrazovanje o klimatskim promjenama za predškolsku djecu i učenje o prirodi u dječjim vrtićima.

<https://www.oba-der.org/>

obadernegi@gmail.com

UNCALI KINDERGARTEN

Dječji vrtić Uncali nalazi se u mediteranskoj regiji Turske u Antaliji. To je javni dječji vrtić koji podržava predškolski odgoj opće namjene koristeći se likovnim metodama i kreativnošću. Vrtić ima kvalifikaciju Eko škole, a odgajatelji su inspirirani učenjem u prirodi i aktivnostima na otvorenom. U ovom vrtiću odgojno-obrazovni sadržaj se proširuje i produbljuje umjetnošću, glazbom, plesom i kazalištem. Ustanova odgovara na potrebe djeteta i obitelji. U procesu obrazovanja djece primjenjuju se inovativne metode poučavanja. Dječji vrtić teži stalnom usavršavanju i cjeloživotnom učenju.

<https://uncualianaokulu.meb.k12.tr/>

N.E.W. LOOPS

N.E.W. Loops (Nutrients, Energy and Water Loops;), je portugalska neprofitna nevladina organizacija čiji je glavni cilj pružiti znanje i alate ljudima svih dobi kako bi im život bio održiviji i smanjio njihov osobni ekološki otisak. Na taj način nadahnjuju i osnažuju ljude da daju svoj doprinos u ublažavanju klimatskih promjena. Kako bi postigli svoje ciljeve, aktivni su u neformalnom obrazovanju, npr. permakulturnom obrazovanju, u razvoju i primjeni različitih ekoloških tehnologija, u učenju na otvorenom i slobodnim igrama za povećanje povezanosti s prirodom te koordiniraju i sudjeluju u nekoliko ERASMUS+ projekata.

info@newloops.org

www.newloops.org

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

DJEČJI VRTIĆ IVANIĆ GRAD

Dječji vrtić Ivanić Grad je prvi vrtić Eko škole u Hrvatskoj. Tijekom pedagoške godine, ovisno o interesu i dobi, obilježavaju se planetarno važni datumi – obilježavaju se Olimpijski dan, Tjedan mobilnosti, proučavaju rode, šišmiši i dabrovi kao zaštićene životinje svoga kraja. Obilježavaju Dane zahvalnosti za voće i povrće i još mnogo toga. Čuvaju vodu, odvajaju papir i plastiku, skupljaju plastične čepove i stare baterije, sade povrće, prave med od maslačka, sirup od borovih iglica, suše bilje za čajeve i još mnogo toga. Uključili su se u gradski projekt Living Streets te su sudjelovali u radionicama izrade hotela za kukce i vertikalnog ljekovitog vrta, dobili su i pribor za vrtlarstvo te sjemenke bundeva koje su posadili u svojim dvorištima i sa zanimanjem promatrali njihov rast.

<https://www.djecjivrtic-ivanic.hr>

info@djecjivrtic-ivanic.hr

ERASMUS PLUS PROGRAMME

Naš projekt financira Erasmus Plus Programme. Erasmus+ je program koji provodi Europska unija između 2021.-2027. Cilj mu je podržati obrazovanje, osposobljavanje, mlade i sport. Aktivnosti u okviru programa grupirane su u tri glavne radnje i dvije posebne aktivnosti. Edukatori mogu izvesti svoje projekte prezentirajući ih na teme kao što su okoliš, socijalna uključenost, poduzetništvo, digitalizacija, raznolikost. Budući da klimatska kriza posljednjih godina postaje sve važnija tema, povećana je potpora projektima na temu okoliša i klimatskih promjena. Detaljnije informacije o programu možete pronaći na navedenoj poveznici:

<https://erasmus-plus.ec.europa.eu/>

Erasmus+

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

REFERENCE

- Cornell, J. (2015). Sharing Nature®: Nature Awareness Activities for All Ages. Crystal Clarity.
- Roni,C (2021). Varhaiskasvatuksen ilmasto-opas. Retrieved from on 12.08.2022: www.vakanilmasto-opas.fi
- Teachers Climate Guide (2018) Preuzeto 12.08.2022: <https://teachers-climate-guide.fi>
- Sobel D. (1996). Beyond ecophobia: reclaiming the heart in nature education. Great Barrington, MA: The Orion Society and the Myrin Institute
- (EU,2022). Preuzeto 10.08.2022: (https://ec.europa.eu/clima/eu-action/adaptation-climate-change/eu-adaptation-strategy_en)
- (UN,2022). Preuzeto 12.10.2022: <https://www.un.org/en/climatechange/paris-agreement>
- (LNT, 2022). Preuzeto 12.08.2022: <https://lnt.org/our-work/youth-education/>